

20. ULUSAL PAZARLAMA KONGRESİ

Anadolu Üniversitesi - Eskişehir

Kıyı Alanlarının Değerlemesi ve Sosyal Sorumluluk Pazarlaması

- Doktora Kolokiyumu -

Onur Akdaş

Anahtar Kelimeler: Kıyı Alanları, Pazar Yönlü Olmayan Değerleme (Sosyal Değerleme), Sosyal Sorumluluk Pazarlaması, Denizcilik Yatırımları

Doktora Tezinin Aşaması: Belirtilen tez araştırma tasarımı aşamasında bulunmaktadır.

Giriş ve Amaç

Bu tez, doğası gereği kıyılarda hizmet veren denizcilik endüstrisi faaliyet kollarının, yatırımlarını gerçekleştirecekleri kıyı alanının parasal değerini sosyal sorumluluk yaklaşımı gözeterek ortaya koymalarını sağlamaya ve bunun yöntemlerini ortaya çıkarmaya (belirlemeye) yöneliktir. Bu yönelim özelinde, “Koşullu Değerleme Yöntemi” gibi parasal bir değer sonucu veren ve pazar yönlü olmayan yöntemlerin, sınırlı bir kıyı alanı üzerinde yukarıda belirtilen amaca hizmet eden uygulamaları gerçekleştirilecektir. Bu tez ile, denizcilik sektörü için rekabetçi bir yatırım alanı olan kıyı alanlarının değerlendirme unsurları, sosyal sorumluluk saiki ile koşul olarak belirlenecek ve buralarda gerçekleşecek olan yatırımların karar verme süreçlerinde sosyal paydaşların daha etkin rol alması sağlanacaktır.

Sonuç olarak bu araştırmanın amacı, denizcilik endüstrisinin rekabetçi bir yatırım alanı olarak gördükleri kıyı alanlarının değerinde ortaya çıkardıkları değişimi sosyal sorumluluk yaklaşımı ile ve parasal ifadelerle ortaya koymaktır.

Literatür Analizi

Dünyada 1970’li yıllardan önce çevre, iktisatçılarca, insan ihtiyaçlarına rahatça cevap verebilecek nitelikte olması ve kullanılmasının herhangi bir fedakarlık gerektirmemesi nedeniyle bir çeşit serbest mal olarak değerlendirilmiştir (Turner vd., 1994). Ancak son yıllarda yatırımların getirdiği faydalar ve bu yatırımları yapmak için yapılan harcamalar karşılaştırılırken, çevreye verilen zararların da dikkate alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Buna göre çevresel kaynakların tüketiciler tarafından kullanılarak bir fayda sağlanmaları karşılığı olarak belli bir değerinin olması gerekmektedir.

Kuriyama (1998), Kushiro Islak Alanının korunması için kullanıcıların ödeme eğilimlerini tespit etmiştir. Çalışmada koşullu değerlendirme yöntemiyle yapılan değerlendirmede ortalama ödeme eğiliminin 16,414 yen/yıl/birey olduğu belirlenmiştir.

Tyrväinen, vd. (1998), Koşullu Değerlendirme Yönteminin kentsel orman alanının değerinin belirlenmesindeki etkinliğini tespit etmeye çalışmıştır. Uygulama alanı olarak Finlandiya’da Kuzey Carelia’nın başkenti Joensuu seçilmiştir. Çalışmada; ağaçlandırılmış rekreasyon alanlarının kullanım değeri ve çevresel kalitenin oluşturulmasında küçük orman parklarına halkın ödeme eğilimi belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlar birçok katılımcının ağaçlandırılmış rekreasyon alanlarının kullanımı için ödeme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Hörnsten vd. (2000), rekreasyonel ormanların konutlara uzaklığına göre katılımcıların ödeme eğilimlerini belirlemeye çalış-

mıştır. Çalışmada %40 katılımcının evlerinin ormana yürüme mesafesinde olmasını tercih ettikleri belirlenmiştir. Ödeme eğilimindeki artışın konut-orman alanı arasındaki mesafenin uzamasından kaçınmakla artacağı belirlenmiştir.

Gürlük (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırma; Bursa yakınındaki doğal güzelliklere ve rekreasyon alanlarına sahip Misi Yerleşimi için hazırlanan kırsal kalkınma projesi ve çevresel etkilerini ortaya koymak ve yerel yönetimlere ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada ekonomik değerlendirme yöntemlerinden Koşullu Değerlendirme Yöntemi kullanılarak çevresel değerlendirme yapılmıştır.

Pak vd. (2004), Koşullu Değerlendirme Yöntemi yardımıyla Kahramanmaraş Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Başmühendisliği denetimi altındaki Kapıçam Orman İçi Dinlenme Yeri örneğini ele alarak, orman kaynağından rekreasyon amaçlı yararlanmanın ekonomik değerini tahmin etmişlerdir. Ülkemizde bu değerlerin ekonomik anlamda değerlendirilmesine yönelik çalışmaların da artırılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Tasarım ve Yöntem

Aşağıda yürütülecek çalışmanın türüne, tasarımına, problemlerine ve yöntemlerine değinilmektedir.

Çalışmanın Türü

Çalışma tür olarak **uygulamalı** bir araştırmadır.

Çalışmanın Tasarımı

Araştırma tasarım açısından değerlendirildiğinde **keşifsel** bir nitelik taşımaktadır.

Çalışmanın Problemleri

Denizcilik yatırımlarının, kıyı alanlarının üzerinde gerçekleşmesinin ortaya çıkardığı sosyal sorunsal; analitik ve matematiksel olarak ortaya konan, üstelik de sosyal paydaşların görüşlerinden yola çıkılarak hesaplanan bir değer ile ifade edilebildiğinde ortadan kaldırılabılır nitelik kazanabilecektir. Bu nitelik,

akademik bir bakış açısı ve kabul görmüş bir bilimsel araştırma yönteminin kullanılabilmesi ile mümkün olabilecektir.

Denizcilik endüstrisinin faaliyet kollarının tesisleri olarak; limanlar (tüm alt ve üst yapı bileşenleri ile), terminaller, yanaşma iskeleleri, yat limanları, kruvaziyer turizme hizmet veren yolcu limanları, deniz turizmi tesisleri, tersaneler, gemi söküm alanları kıyı alanlarında yer alırlar ve bu alanların "**ortak**" kullanım alanı olma özelliğini "**kamu yararı**" başlığı altında birleştirirler. Ortada bulunan kamu yararı ise bu alanların kullanımından doğan "**ekonomik fayda**"dır. Yatırımın yukarıda sayılan ekonomik faydalarının ölçümlemesinin yanında, **parasal olarak ifade edilen sosyal değerinin belirlenmesinin**, hem sosyal paydaşları hem de potansiyel yatırımcıları kıyı alanının ortaklığı noktasında hemfikir olmada birleştireceği açıktır.

Araştırmada Kullanılacak Yöntemler

Bu araştırmada doğal kaynakların ekonomik değerlendirilmesinde kullanılan koşullu değerlendirme yöntemi (KDY) kullanılacaktır. Araştırmanın ilk aşamasında içerik analizi (frekans analizi) gerçekleştirilecektir. İkinci aşama Delfi çalışması aşamasıdır. Üçüncü aşamada ise değişkenleri barındıran bir ekonometrik model geliştirilecek ve saha araştırmasında bu modele göre oluşturulmuş ödemeye isteklilik anket formları kullanılacaktır. Buna göre, belirlenecek olan kıyı alanındaki tesisin ya da tesislerin endüstriyel kullanıcıları, tedarikçileri, müşterileri ve varsa dağıtım kanalı üyeleri, mesleki örgütler ve birlikler (odalar, kooperatifler ve sendikalar) ile tesisin üzerinde bulunduğu kıyı alanının yerleşik halkı, kıyı alanının turistik / rekreasyonel açıdan değerlendirildiğinde potansiyel ziyaretçileri ve çevresel örgütler (çevre dernekleri, birincil amacı çevreyi korumak olan sivil toplum kuruluşları) çalışmanın popülasyonunu oluşturmaktadır. Araştırma aşamalarında yer alacak olan katılımcılar olasıyla dayalı olmayan yargısal örnekleme yöntemiyle seçilecektir. Seçilen örneklemden elde edilecek bulguların tanımlanan bir popülasyon için geçerli bir şekilde genelleştirilebilmesi için örneklemin popülasyonun genel yapısını yansıtır olmasına dikkat edilecektir.

Araştırmadan Beklenen Sonuçlar, Öneriler ve Çalışmanın Kısıtı

Doğası gereği kıyı alanlarını ve / veya bu kıyı alanlarının kaynaklarını kullanarak hizmet üreten denizcilik endüstrisinin faaliyet kollarında yer alan işletmeler, yapacakları yatırımların kıyı alanına ve kıyının diğer kullanıcılarına katacağı değeri ölçümlemek yerine -işletmenin kar amacı güden bir organizma olmasından hareketle- yatırımın finansal olarak yapılabilirliğine ve fayda-maliyet analizleri kapsamında hesaplanacak olan geri ödeme süresine, iç getiri oranına ve net bugünkü değerine odaklanmaktadırlar.

Çalışma ile denizcilik endüstrisinde gerçekleştirilecek yatırımların ***parasal olarak ifade edilen sosyal değeri belirlenecektir.***

Sosyal paydaş (yerel halkın, potansiyel ziyaretçilerin, tesisin mevcut veya potansiyel kullanıcılarının) görüşlerinin, yatırımın üzerinde yer aldığı kıyı alanına ***kattığı ya da ondan eksilttiği*** değerini hesaplanmasında göz önüne alınması ve odak konumunda tutulması ile kıyı alanının ortak alan olma payesi perçinlenecektir.

Yatırımcıların, finansal kriterler dışında gözetmek durumunda oldukları sosyal sorumluluk yönlü kriterler ortaya koyulacak, bu kriterlerin kıyı alanlarına uygulanabilirliği bilimsel olarak kanıtlanacaktır.

Kıyı alanına biçilen değer, sosyal paydaşların demografik karakterlerine göre farklılık göstermesi durumunda, işletmelerin sosyal sorumluluk pazarlaması ilkelerini bu demografik özelliklere göre şekillendirmelerinin yolu açılacak ve yatırımın konusuna karşı ortaya çıkabilecek bir sosyal hareket, öntepkin olarak bertaraf edilebilecektir.

Pazarlama yazınından sosyal sorumluluk pazarlamasının holistik pazarlamanın dört temel unsurundan

biri olduğu çıkarımı yapılırsa, bu kapsamda yürütülecek faaliyetler etik, çevresel yasal ve sosyal boyutlarla ilgilidir.

Bu çalışma ile bu dört unsura çeşitli safhalarda katkılar sağlanması amaçlanmaktadır. Buna göre kıyı alanlarının sosyal yönlü ekonomik değerlemesinin gerçekleştirilmesi ile;

- Kurumsal sosyal sorumluluğun ekolojik boyutuna ve sürdürülebilir kalkınmaya,
- Çevreyle ilgili faaliyetlerin rekabetçi bir baskı unsuru olarak kullanılabilirliğine,
- Yatırımın ön değerlendirme aşamasına sosyal paydaşların katılımının sağlanmasına
- “Yeşil pazarlama” kavramının uygulanabilirliğine,
- Merkezi ve yerel yönetimlerle beraber, yasa yapıcı organlara akademik bir düstur ile çevrenin ve sosyal sorumluluğun öneminin anlatılabilmesine,
- Çalışmada kullanılan yöntemlerin, konu yatırımların değerlendirilme aşamalarında yasal olarak yapılması zorunlu birer analiz olarak belirlenmesine,
- Sosyal sorumluluk pazarlaması kavramının, işletmelerce rekabet üstünlüğü sağlayacağı algısının oturtulmasına, katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ana kısıtı, uygulamanın denizcilik endüstrisi yatırımları özelinde tutulması, bu endüstrinin sadece bir alt kolunda ve sınırlı bir kıyı alanında yürütülecek olmasıdır. Buradan hareketle, farklı endüstri alt kollarında gerçekleştirilecek ileriki çalışmalara ilham verebilecek nitelikte olup bu çalışmalardan daha faydalı sonuçlar çıkarılabilecektir.